

Motion till riksdagen

1987/88:Ju9

av Elving Andersson m. fl. (c)

med anledning av prop. 1987/88:71 om ändringar i
narkotikastrafflagen (1968:64)

Narkotikamissbruket måste hejdas. Den svenska narkotikalagstiftningen skall därför vara så utformad att det klart framgår att missbruk av narkotika leder till sanktioner från samhället. Detta har centerpartiet krävt i motioner under flera år.

Alla medborgare skall ha en insikt om att ingen form av hantering eller bruk av narkotika i missbrukssyfte är tillåtet.

Olyckligtvis uppfyller inte den nuvarande utformningen av narkotikastrafflagen detta övergripande krav. Lagen förbjuder inte befattningsmed narkotika för omedelbar konsumtion. Det är i dag också tillåtet att låta en annan person "administrera narkotika till den egna kroppen".

Frågan om enbart konsumtion av narkotika är straffri eller ej har också prövats av högsta domstolen (NJA 1983 s. 887) varvid domstolen fann att handhavande av narkotika i omedelbar anslutning till konsumtion inte utgör innehav i narkotikastrafflagens mening.

Under de sista åren har frågan om en kriminalisering av konsumtionen behandlats upprepade gånger i riksdagen. Centerpartiet har krävt detta vid upprepade tillfällen. Skälen härför är, förutom att medverka till en entydig och klar lagstiftning inom området, att förbättra möjligheterna för polis och socialtjänst att ingripa tidigt för att förhindra missbruk och motverka att beroende uppkommer.

I den nu aktuella propositionen föreslår regeringen ett tillägg till 1 § p. 6 narkotikastrafflagen innebärande att konsumtion av narkotika leder till straffansvar. Detta är tillfredsställande.

Ett vanligt argument mot en kriminalisering av narkotikakonsumtion har varit att en missbrukare som frivilligt söker vård för sitt missbruk därigenom automatiskt skulle ange sig själv som brottsling. En sådan situation har ansetts kunna medföra att missbrukare avstår från att begära hjälp och stöd.

Den sekretess som envar vårdad kan påfordra innebär att vårdpersonal är skyldiga att anmäla en brottsmisstänkt till polismyndighet endast i de fall minimistraffet för det misstänkta brottet är fängelse i två år. Ett sådant påföljdsval för olaglig konsumtion av narkotika har över huvud inte framförts i något sammanhang. Normalpåföljden för konsumtion har i stället angivits till böter. När missbrukaren själv söker vård för sitt missbruk bör dock ingen påföljd utdömas.

Mot denna bakgrund är den inskränkning i ansvarsfrågan som föreslås införas i 2 § narkotikastrafflagen rimlig.

Regeringen föreslår ytterligare en viktig förändring i lagstiftningen. Straff för narkotikabrott enligt narkotikastrafflagen är fängelse upp till tre år (1 §). Är brottet att anse som ringa döms till böter eller fängelse i högst sex månader (2 §). Nu föreslår dock regeringen att påföljden för bruk av narkotika skall inskränkas till böter. Denna begränsning medför att domstolen förvägras möjligheter att individualisera påföljden efter missbrukarens vårdbehov.

I propositionen hävdar föredragande statsråd (s. 21 sista stycket) att "förslaget väl låter sig förenas med de möjligheter till vård och rehabilitering som erbjuds genom att förena en dom på skyddstillsyn med behandlingsföreskrifter eller att döma till s. k. kontraktsvård - - -".

Nu gällande regler om skyddstillsyn återfinns i brottsbalkens 28 kap. BrB kap. 28 1 § första stycket lyder: "Skyddstillsyn får ådömas för ett brott på vilket fängelse kan följa - - -". BrB kap. 28 innehåller ingen undantagsbestämmelse innebärande att skyddstillsyn får ådömas för brott för vilket endast böter kan förekomma. Riksdagens beslut avseende kontraktsvård ändrar intet därvidlag.

Det som i propositionen anförs om möjligheterna att döma till vård och rehabilitering i vissa fall när det är fråga om endast bruk av narkotika saknar därmed laglig grund. Oavsett om bruket varit omfattande eller gärningsmannen upprepade gånger dömts till ansvar för gärningen är det inte förenligt med gällande lagstiftning att döma till skyddstillsyn med föreskrift.

Domstolen kan således inte döma till skyddstillsyn med föreskrifter och/eller övervakning eller till vård enligt socialtjänstlagen. I praktiken får domstolen inte någon möjlighet att initiera vård för en behövande.

Endast böter i straffskalan medför att polisens möjligheter att utreda en misstanke om brott mot NSL 1 § p. 6 bruk av narkotika inskränks. Av propositionen framgår också att föredragande statsråd medvetet valt en inskränkning av straffskalan för att begränsa möjligheterna att använda teknisk bevisning som urin- och blodprov. Skälet härför anges främst vara det intrång i den enskildes integritet som ett sådant provtagande anses medföra.

Blodprov används regelmässigt för att påvisa brott mot trafikbrottslagen. Vi kan inte se att intrånget när det gäller att påvisa narkotiska preparat eller nedbrytningsprodukter i blod och urin är större än intrånget för att påvisa alkoholhalt. De invändningar som riktas mot provtagning för påvisande av narkotikabrott torde i viss utsträckning kunna åberopas även för den provtagning som sker för att verifiera en misstanke om rattfylleri. Trots detta har blodanalyser accepterats som ett tekniskt bevismedel i trafikmål under en följd av år i vårt land.

En invändning mot en straffskala för illegal narkotikakonsumtion som innehåller fängelse har varit att bruk av narkotika vanligen får anses vara ett lindrigt brott. En straffskala med fängelse skulle därmed inte motsvara brottets straffvärde. I detta sammanhang finns anledning erinra om det beslut som riksdagen nyligen tagit när det gäller förbud mot radarvarnare. Av trafikutskottets betänkande 1987/88:6 om förbud mot radarvarnare framgår att fängelse skall ingå i straffskalan. Trots detta anför utskottet att

brottet normalt skall leda till bötesstraff. Endast i det fall det är fråga om omfattande innehav eller upprepade överträdelser bör fängelse kunna komma i fråga. Huvudskälet för valet av straffskala framgår dock av betänkandet enligt följande: "När fängelse kan följa på ett brott blir det möjligt för polisen att företa husrannsakan och kroppsvisitation --- i enlighet med vad som föreskrivs i 28 kap. rättegångsbalken."

Riksdagen har därmed accepterat ordningen att utforma en straffskala för ett brott också av utredningstekniska skäl. Förhållandet är enligt centerpartiets mening detsamma när det gäller straffskalan för brottet bruk av narkotika. Den inskränkning i påföljdsvalet som formulerats i tillägget till 2 § NSL första meningen bör därför utgå.

Hemställan

Med hänvisning till vad i motionen anförs hemställer vi

att riksdagen beslutar, med avslag på propositionen i denna del, att

2 § narkotikastrafflagen (1968:64) skall ha följande lydelse:

Propositionens förslag

Är brott som avses i 1 § att anse som ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader. Består gärningen endast i eget bruk av narkotika, döms till böter. Om en sådan gärning har uppdragats genom att gärningsmannen sökt eller underkastat sig vård eller någon annan behandling, skall inte dömas till ansvar.

Vårt förslag

Är brott som avses i 1 § att anse som ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader. Består gärningen endast i eget bruk av narkotika och har en sådan gärning uppdragats genom att gärningsmannen sökt eller underkastat sig vård eller någon annan behandling, skall inte dömas till ansvar.

Stockholm den 20 januari 1988

Elving Andersson (c)

Martin Olsson (c)

Ingbritt Irhammar (c)

Britta Hammarbacken (c)

Bertil Fiskesjö (c)

Marianne Karlsson (c)

Gunilla André (c)

Bengt Kindbom (c)

Karl Boo (c)

Eva Rydén (c)